

T3

Psychomachia vv. 178-308**La lotta di Superbia e Umiltà**

- Forte per effusas inflata Superbia turmas
 effreni volitabat equo, quem pelle leonis
180 texerat et validos villis oneraverat armos,
 quo se fulta iubis iactantius illa ferinis
 inferret tumido dispectans agmina fastu.
 Turrutum tortis caput adcumularat in altum
 crinibus, exstructos auget ut addita cirros
185 congeries celsumque apicem, frons ardua ferret.
 Carbasa ex umeris summo collecta coibat
 palla sinu teretem nectens a pectore nodum;
 a cervice fluens tenui velamine limbus
 concipit infestas textis turgentibus auras.
190 Nec minus instabili sonipes feritate superbit
 inpatiens madidis frenarier ora lupatis,
 huc illuc frendens obvertit terga negata
 libertate fugae pressisque tumescit habenis.
 Hoc sese ostentans habitu ventosa virago
195 inter utramque aciem supereminet et phaleratum
 circumflectit equum vultuque et voce minatur
 adversum spectans cuneum, quem milite raro
 et paupertinis ad bella coegerat armis
 Mens Humilis, regina quidem sed egens alieni
200 auxilii proprio nec sat confisa paratu.
 Spem sibi collegam coniunxerat, edita cuius
 et suspensa ab humo est Opulentia divite regno.
 Ergo Humilem postquam male sana Superbia Mentem
 vilibus instructam nullo ostentamine telis
205 aspicit, in vocem dictis se effundit amaris:
 “Non pudet, o miseri, plebeio milite claros
 adtemptare duces ferroque lacessere gentem
 insignem titulis, veteres cui bellica virtus
 divitias peperit laetos et gramine colles
210 imperio calcare dedit? Nunc advena nudus
 nititur antiquos, si fas est, pellere reges!
 En qui nostra suis in praedam cedere dextris
 scepra volunt, en qui nostras sulcare novales
 araque capta manu popularier hospite aratro
215 contendunt duros et pellere Marte colonos!
 Nempe – o ridiculum vulgus! – natalibus horis
 totum hominem et calidos a matre amplectimur artus
 vimque potestatum per membra recentis alumni
 spargimus et rudibus dominamur in ossibus omnes.

- 220 Quis locus in nostra tunc vobis sede dabatur,
congenitis cum regna simul dicionibus aequo
robore crescebant? Nati nam luce sub una
et domus et domini paribus adolevimus annis,
ex quo plasma novum de consaepo paradisi
- 225 limite progrediens amplum transfugit in orbem
pellitosque habitus sumpsit venerabilis Adam,
nudus adhuc, ni nostra foret praecepta secutus.
Quisnam iste ignotis hostis nunc surgit ab oris
inportunus, iners, infelix, degener, amens,
- 230 qui sibi tara serum ius vindicat, hactenus exul?
Nimirum vacuae credentur frivola famae,
quae miseros optare iubet quandoque futuri
spem fortasse boni, lenta ut solacia mollem
desidiam pigro rerum meditamine palpent.
- 235 Quid, ni illos spes palpet iners, quos pulvere in isto
tirones Bellona truci non excitat aere
inbellesque animos virtus tepefacta resolvit?
Anne Pudicitiae gelidum iecur utile bello est,
an tenerum pietatis opus sudatur in armis?
- 240 Quam pudet, o Mavors et Virtus conscia, talem
contra stare aciem ferroque lacescere nugas
et cum virgineis dextram conferre choraeis,
Iustitia est ubi semper egens et pauper Honestas,
arida Sobrietas, albo Ieiunia vultu,
- 245 sanguine vix tenui Pudor interfusus, aperta
Simplicitas et ad omne patens sine tegmine vulnus
et prostrata in humum nec libera iudice sese
Mens Humilis, quam degenerem trepidatio prodit!
Faxo ego, sub pedibus stipularum more teratur
- 250 invalida ista manus; neque enim perfringere duris
dignamur gladiis argenti et sanguine ferrum
inbuere fragilique viros foedare triumpho”.
Talia vociferans rapidum calcaribus urget
cornipedem laxisque volat temeraria frenis
- 255 hostem humilem cupiens impulsu umbonis equini
sternere deiectamque supercalcare ruinam.
Sed cadit in foveam praeceps, quam callida forte
Fraus interciso subfoderat aequore furtim,
Fraus detestandis vitiorum e pestibus una,
- 260 fallendi versuta opifex, quae praescia belli
planitiem scrobibus vitiaverat insidiosis
hostili de parte latens, ut fossa ruentes
exciperet cuneos atque agmina mersa voraret,
ac, ne fallacem puteum deprendere posset
- 265 cauta acies, virgis adopertas texerat oras
et superinposito simularat caespite campum.

- At regina humilis, quamvis ignara, manebat
 ulteriore loco nec adhuc ad fraudis opertum
 venerat aut foveae calcarat furta malignae.
- 270 Hunc eques illa dolum, dum fertur praepete cursu,
 incidit et caecum subito patefecit hiatum.
 Prona ruentis equi cervice involvitur ac sub
 pectoris inpressu fracta inter crura rotatur.
 At Virtus placidi moderaminis, ut levitatem
- 275 prospicit obritam monstri sub morte iacentis,
 intendit gressum mediocriter, os quoque parce
 erigit et comi moderatur gaudia vultu.
 Cunctanti Spes fida comes succurrit et offert
 ultorem gladium laudisque inspirat amorem.
- 280 Illa cruentatum correptis crinibus hostem
 protrahit et faciem laeva revocante supinat,
 tunc caput orantis flexa cervice resectum
 eripit ac madido suspendit colla capillo.
 Extinctum vitium sancto Spes increpat ore:
- 285 “Desine grande loqui, frangit deus omne superbum,
 magna cadunt, inflata crepant, tumefacta premuntur.
 Disce supercilium deponere, disce cavere
 ante pedes foveam, quisquis sublime minaris!
 Pervulgata viget nostri sententia Christi
- 290 scandere celsa humiles et ad ima redire feroces.
 Vidimus horrendum membris animisque Golian
 invalida cecidisse manu: puerilis in illum
 dextera funali torsit stridore lapillum
 traiectamque cavo penetravit vulnere frontem.
- 295 Ille minax, rigidus, iactans, truculentus, amarus,
 dum tumet indomitum, dum formidabile fervet,
 dum sese ostentat, clipeo dum territat auras,
 expertus, pueri quid possint ludicra parvi,
 subcubuit teneris bellator turbidus annis.
- 300 Me tunc ille puer virtutis pube secutus
 florentes animos sursum in mea regna tetendit,
 servatur quia certa mihi domus omnipotentis
 sub pedibus domini meque ad sublime vocantem
 victores caesa culparum labe capessunt”.
- 305 Dixit et auratis praestringens aera pinnis
 in caelum se virgo rapit. Mirantur euntem
 Virtutes tolluntque animos in vota volentes
 ire simul, ni bella duces terrena retardent.
 Confligunt Vitiis seque ad sua praemia servant.